

Reformuje se studium práv?

Univ. prof. Dr. O. Sommer (Praha).

Snad toho či onoho překvapil otazník na konci titulu této přednášky.*) Je přece obecně známo, že ministerstvo školství rozeslalo právnickým fakultám k vyjádření osnovu zákona o nové úpravě studia a zkoušek právnických i doktorátu práv. Přiznávám se, že ten otazník není ode mne. Dostal se tam, nevím jak. Nicméně jej vítám a beru za něj na se plnou odpovědnost. Nová osnova studijního a zkušebního řádu nemusí ještě znamenati reformu. Reforma studií právnických je věc obsáhlá a tak spjatá s životem na právnických fakultách, že ji sotva lze vyřešiti jen změnou předpisů. Snad nikde se nerozchází předpis se skutečností do té míry, jako právě při reglementování právnických studií státem. Určitá dávka nedůvěry k normě je tu proto velmi na místě a otazník se tedy lépe hodí než tečka.

Chuf k reformování jest ovšem nemalá. Dokumentují to všechny státy kolem nás. Všude skoro se po světové válce objevily *nové řády právnických studií*, v Polsku, ve Francii, v Itálii, v Německu, letos i v Rakousku. Nejradikálnější je reforma německá, postavená zcela do služeb nového režimu s heslem odpoutání německé vědy právní od práva pandektního a vytvoření skutečně německého práva. Germanisté triumfují nad romanisty. Prvé dva semestry tříletého studia jsou věnovány historickému a politickému úvodu, vlastní odborné studium právnícké má trvati tři semestry. Počínajíc šestým semestrem leží důraz ne již na přednáškách, nýbrž na cvičeních, v zájmu blížící se závěrečné zkoušky, zahrnující celý obor práva i s jeho předpoklady historickými a momenty hospodářskými. Rakouská reforma dělí studium na tři oddíly, každý po třech semestrech. Prvý je věnován úvodu do studia a právní historii, druhý oborům soudním, třetí státovědeckým a národnímu hospodářství. Každý je zakončen státní zkouškou. I v Německu i v Rakousku tvoří toto studium zároveň základ pro nabytí doktorátu práv. Zcela jiný je systém francouzský. Normální tříleté studium je tu jen průpravou pro povolání praktická. Výklady o historii právní a o právu platném konají se při tom souběžně. Východiskem studia je právo římské, dějiny práva domácího a právo občanské. Koncem každého roku se koná zkouška písemná a ústní. Pro dosažení doktorátu je předepsáno studium další, doktorát má ráz přísně vědecký. Výroční zkoušky má též Itálie, avšak proniká tu myšlenka, že studium v prvním bienniu má býti průpravné na širokém společném základě, kdežto druhé biennium je věnováno studiu specialisovanému a prohloubenému.

*) Předneseno v čl. rozhlase dne 14. prosince 1935.

Všechny tyto řády jsou si vědomy toho, že je nutno adepty vědy právní do studia, absolventu střední školy zcela cizího, nejprve uvést, buď uspořádáním přednášek nebo vytvořením zvláštního studijního oddílu. Studium, i pokud má opatřiti kvalifikaci jen pro povolání praktická, je teoretické a vědecké, někde zcela svobodné, jinde kontrolované několika zkouškami. Na doktory práv kladou se stupňované požadavky, většinou se vyžaduje vypracování vědecké práce.

Náš dosud *platný řád* vyznačuje se tím, že má úvodní oddíl třímestrový, věnovaný právní historii, tradované někdy bez vyslovené tendence propedeutické, jindy pak rozšiřované i na anticipované úseky práva platného, soukromého i veřejného. Toto úvodní studium je zakončeno postupovou zkouškou státní, rázu výlučně akademického, která otvírá přístup do druhého oddílu, v němž se vykládá souběžně o oborech soudních i státovědeckých, načež následují v libovolném pořadí dvě další státní zkoušky, judiciální a státovědecká. Zkoušky doktorské jsou v podstatě opakovanými zkouškami státními, bez zvláštního průkazu vědecké způsobilosti.

Osnova ministerstva školství mění na tomto studijním řadě jen tolik, že zkracuje úvodní oddíl na semestry dva, příznavajíc při tom římskému právu ráz výlučně propedeutický a resignujíc na jeho vědecké pěstování. Souvislost s jinými obory historickoprávními se při tom ztrácí, takže náběh k jich reformě vyznívá celkem na prázdno. O intensivnější studium na fakultě pokouší se *osnova* zavedením závazných praktických cvičení. Radikálně mění se jen řád doktorský. Na kandidátech požaduje se doktorská these, prohloubené soukromé studium oboru, z něhož je these volena a studium právní filosofie.

Na odstranění závad dosavadního studia práv je to trochu málo. Mluvívá se i u nás o malé a velké reformě studia práv. Ví se totiž příliš dobře, že *hlavní vadou dosavadního studia* jest, že se práva nestudují na fakultě, nýbrž soukromě a to nejhorším myslitelným způsobem, bez vědecké literatury a namnoze i bez znalosti textu zákona. Přes to většina reformních návrhů se zajímá pouze o to, co by se mělo na fakultě přednášet, aby právník v praxi byl o všem informován, avšak téměř nikdo si neklade otázky, jak zařídit, aby všechny tyto ideální přednášky, zahrnující encyklopedicky celý obor práva a hospodářství i s pomocnými vědami, navštěvovalo více než 10 procent zapsaných posluchačů.

K tomu by ovšem bylo třeba reformy *velké* a ta by vyžadovala především peněz. Kus té reformy už máme, jsou to nové budovy fakultní, zející ovšem většinou prázdnotou. Neboť chybí dostatečný počet profesorů i vědeckých sil pomocných, nedostává se náležitě vybavených studoven a knihoven, není s dostatek peněz ani na předplácení časopisů, neřku-li na novou literaturu. Téměř žádný ze seminářů právnických fakult

nemůže býti otevřen po celý den, protože není ani sil, které by tu vykonávaly nezbytný dozor.

Pokud tyto otázky nebudou vyřešeny, zůstane každá reforma na papíře, a vyučování právům bude nadále záležeti v tom, že se přednáší pro nepatrný zlomek zapsaných posluchačů a vlastní práce profesorů pro studenty se redukuje na zkoušení, neboť jen u zkoušky se posluchač zaručeně se svým profesorem setká.

Než i v té malé reformě, v reformě předpisů o studiu se hřeší. Lze jistě vítati snahu ministerstva školství, aby byla pozvednuta úroveň doktorátu práv a bylo by upřímně přáti ministerstvu, aby se mu podařilo překonati překážky, které právě této jeho snaze budou kladeny pod nejrůznějšími záminkami s nejrůznějšími stran. Zatím však v popředí zájmu jest průprava pro praxi. Po té stránce nelze osnovu ministerskou označiti jako šťastnou.

Jde tu v podstatě o otázku, čeho je třeba k zrození právníka. Většina reformátorů se domnívá, že jest k tomu zvlášť vhodné studium platného práva. To považují za veliký omyl. Daleko více záleží na vzbuzení smyslu pro právní problém a osvojení si metody právního myšlení. K takové výchově lze přikročiti jen na basi co možná nejširší. Ducha mladého juristy dlužno nejprve formovati, než jej naplníme ohromnou zásobou pozitivních vědomostí, k jichž výchovné ceně se i pozitivisté staví skepticky. Tato formace může se díti dvojí cestou, spekulativně, právní filosofií a empiricky, právní historií. Mohu tu mluvit jen za svůj obor, právo římské. Je neuvěřitelné, jak kuriosní úkoly jsou římskému právu našimi reformátory přiznávány. Většina jich zná římské právo z doslechu, v nejlepší případě v podobě Justiniánských zákonů, v níž především poznávaly římské právo předešlé generace. Nikdo však nedbá o to, jaký je *dnešní* stav vědeckého badání v oboru práva římského a co lze právě z toho zužitkovati pro výchovu juristů. Nejde o materiální obsah římského práva, třebaš velká jeho část přešla do našich zákonů. Věda římského práva obírá se dnes po výtce vývojem právního myšlení římského. Výchoiskem již není Justinián, nýbrž právní řád oné — řekněme vesnice, která vznikla na známých pahorcích nad Tiberou. Co nás pak nejvíce zajímá, jest úžasný vývoj práva od těchto tvrdých a v římském pojetí neměněných počátků do Justiniána, po více než 1000 let, vývoj nesený především římskou vědou právní. Zde lze nahlédnouti do dílny lidského ducha, nespoutaného nepřekročitelným příkazem zákona, lze se učiti velikému umění spravedlivého právníckého rozhodování. Není to můj názor, je to obecné mínění, přijaté v celém vzdělaném světě, že tu je nejdokonalejší škola právního myšlení, v níž se skutečně v poměrně krátké době může zroditi právník.

Byl-li by tento jedinečný nástroj právnícké výchovy do-

vedně kombinován s tím, co poskytne právníku znalost filosofie právní, základů právního a hospodářského myšlení a znalost vývoje práva ve středověku a v novověku, bylo by možno s lidmi takto připravenými přistoupiti k intensivnímu studiu přítomného řádu právního a hospodářského. Intenzivním studiem by však nesmělo být dření ke zkouškám z repetitorských archů, při čemž se na fakultě přednáší prázdným lavicím a cvičí se jen s nepatrným zlomkem posluchačů, od nichž pak ještě často slyšíme stesk, že mají u zkoušek horší výsledky, než jejich kolegové na základě soukromého studia repetitorského. Při dnešním uspořádání studia se způsobilosti, které studující snad vykonáním prvé státní zkoušky nabude, v druhém oddílu studijním vůbec nevyužije. Student se po prvé státní zkoušce vrhne zpravidla na prvé rigorosum. Příprava k němu ho odvádí z fakulty, na níž se po rigorosu zpravidla již neukáže. Má před sebou rok prázdna. Teprve na sklonku třetího roku studií začne zase pracovat, doma ovšem a z náhražek a skoro výlučně jen obory judiciální, čímž se vysvětlují obecně známé stesky státovědců. Fakultu v této době přípravy ke zkoušce navštěvuje sotva 5 procent zapsaných posluchačů.

S resignací bylo řečeno, že profesori práv se nikdy na reformě právnických studií nedohodnou. Skutečnost se zdá tomu nasvědčovati. Kde je toho příčina? Leží jistě v obtíži úkolu. Studium právní má vyhověti dvěma cílům: výchově praktického právníka a pěstování vědy právní. Právnické fakulty jsou jednak ústavy vyučovacími, jednak ústavy badatelskými. Proto se na nich objevují zařízení, která nemají nic společného se svobodou vyučování. Každý reformátor by si měl předem uvědomiti, který úkol fakult má při svých návrzích na mysli. Namnoze setkáváme se s tím zjevem, že profesor, mluví-li za svůj obor, myslí na fakultu jako na ústav vědecký, mluví-li o cizích oborech, vidí ve fakultě jen ústav vyučovací. Odtud ta nemožnost dohody. Basi *vědecké* průpravy opustit nemůžeme. Avšak zanedbat proto zcela výchovné úkoly fakult též nelze. Ne tedy kompromis mezi profesory, ale kompromis mezi těmito dvěma úkoly vytvoří pravou reformu.

Jihoamerický protiválečný pakt.

Doc. Dr. Bohumil Kučera (Praha).

(Dokončení.)

4. Velmi důležitým i zajímavým jest ustanovení čl. III., které obsahuje *sankce na nesplnění závazků*, převzatých předchozími články. Jestliže kterýkoli stát jsoucí v konfliktu nesplní řečených závazků, zavazují se smluvní státy, že se vynasnaží ze